

Boj dunajskega učiteljstva.

Dunaj, 12. decembra 1909.

Dejstvo je in ostane, da se resoljni klerikalizem boji razsvetljenega naroda bolj kakor otrok ognja. Dovolj mu je znano, da se preprosto narod takoj otrese jerobstva klerikalnih vodij, kakor hitro postane dovolj izobražen — zakaj prosveta vodi do samostojnosti. In zaradi tega vidimo po vseh onih deželah, kjer imajo klerikalci premoč, da puste ljudskošolskega učitelja stradati, zavedajoč se, da se učitelj, ki mora hiteti danzadnem za postranskim zaslužkom, ne more popolnoma posvetiti šolstvu in narodni izobrazbi in da velja pač še danes znana prislovica v polni veljavi, da mož velja toliko, kolikor plača. — Znana je učiteljska beda na Tirolskem, ki je toliko, da so posamezne občine naprosile c. kr. okrajna glavarstva, da so ona dovolila, da sme hoditi učitelj zopet z malho od hiše do hiše — po bero! — Znana je klerikalna prijaznost kranjskih deželnih poslancev na katoliški podlagi, kako so nastopili v pretečenem zasedanju dež. zbora, ko je šlo za predlog deželnega poslanca E. Gangla in drugov. A nad vse zanimiv je boj, ki ga bije ravnokar dunajsko učiteljstvo za svoj obstanek, za regulacijo svojega gmotnega položaja.

Predaleč bi zašli, če bi hoteli zopet pogrevati staro ljubezen nižjeavstrijskih, specialno pa dunajskih krščanskih socialcev, kako sladko so se prilizovali učiteljstvu, da ga zvabijo v svoj tabor. Dosegli so kolikortoliko svoj smoter in prilezli so po ramah ljudskošolskega učiteljstva do one moči, ki so jo imeli do pred kratkim. Sedaj pada ta njih moč očitno. — V nagrado za ta priganjaški posel sta vrgla tako nižjeavstrijski deželni zbor, kjer odločuje kršč. soc. stranka, kakor tudi dunajski mestni zastop sestradenemu in upajočemu učiteljstvu, ogledano kost, ki je vsaj deloma — deloma pravimo — zadostovala za tisti čas. — Dobre tri petine vsega nižjeavstrijskega, osobito dunajskega učiteljstva je res stopilo v takozvani „streberverein“, alias „Verein der Lehrer und Schulfreunde“. Kolovodje tega društva so dobili za svoje priganjaško delo lepe nagrade v obliki predčasnega avanzmaja, raznih nagrad, stipendij itd. Generali so bili sicer siti, a prostaki so trpeli lakoto, kar svedoči sledeče število: Provizorične učne osebe imajo letno 1200 K nagrade — a nikake stanarine; povprečno znaša tedaj tedenski zaslužek 23 kron. In s tem denarjem naj živi okrog 970 oseb — toliko je provizoričnih učnih oseb — samo na Dunaju. a tudi ostalo učiteljstvo čuti prav občutno vedno večjo draginjo, ki je nastala zadnje čase.

Občinski zastop je moral v zadnjem času regulirati plače vsem svojim uslužbencem, edino le za učiteljstvo je imel same obljube in lepe besede. — Učiteljstvo, združeno v znanem „streberverein“, je bilo do grla sito večnih obljub, in nezadovoljnost je rasla od dne do dne. In dobro podprti generali so morali — da se obvarujejo blamaže, da ne ostanejo brez armade — sklicati — po njih mnenju — ja-

In takrat je zatulilo v njegovih prsih: vedel je, da je izgubil nado do svoje domačije. Niso hoteli, in ne sme biti!...

„Da, kot oni Cigo, preganjan od strehe do strehe, nikjer pod lastno. Cigan, da, cigan, t. j. ne pes, ki prodaja kos kruha sebe in svoje prepričanje; ampak tiger v goščavi, preganjan, a svoboden, ker je njegov duh svoboden mračnih predsodkov — evo me, slovenski učitelj! — In zdaj bilanca minulega leta. Pričakovali so bratje izboljšanja gmotnih razmer, pričakovali so priznanja za svoje trdo delo. A nič, nič!...

V tem hipu je stara stenska ura, dar pokojne babice, odbila polnoč.

Mož se zavrna.

„A ti, novo leto, pozdravljeno! Tudi ti nam ne prineseš še mesijevih časov, četudi vstajajo že krivi preroki. Vendar pozdravljeno tudi ti, novo leto! Ne pričakujemo ničesar od tebe, niti priznanja, ker smo dovolj močni — ničesar pričakovati!“

Širila so se mu prsa, zaplamtelo je oko, polagoma so padle stisnjene pesti na mizo, da je trdo zazvenelo po samotni sobici.

ven protestni shod — da javno pevedo svojim protektorjem, kje jih črevelj žuli. Sklicali so svoj shod na dan 13. novembra t. l. v „Volks-halle“ in povabili vse krščansko-socialne poslance. Toda prišla sta le dr. Pattai in princ Lichtenstein, ki je pa že po prvih medključih zbežal. In zgodilo se je čudo pri tem zborovanju. Prvikrat je odpovedala tako poslušna armada svojim poveljnikom in po strahoviti blamaži so morali generali zaključiti shod.

Nad vse sijajen pa je bil drugi shod dunajskega učiteljstva, ki so ga sklicala sledeča napredna učiteljska društva: „Bürgerschule“, „Verein der Lehrerinnen und Erzieherinnen“, „Wiener Lehrerverein“ in „Zentralverein der Lehrerschaft“ dne 6. decembra t. l. v Kellsovo dvorano v IX. okraju. Izmed poslancev, oziroma občinskih odbornikov so bili navzoči: Almeder, dr. Dorn, dr. Fürth, dr. Hein, Seitz in Sever. Opravičil se je dr. Gdssmanu (!!).

Predsedoval je meščanskošolski učitelj O. Hohensinner, ki je v svojem otvoritvenem nagovoru poudarjal, da je v Avstriji to najbolj čudno, da zahtevajo vsi merodajni faktorji ravno od učiteljstva, da mora izpolnjevati do pičice šolske postave, a ti faktorji izpolnjujejo postave v toliko, kolikor je njim prav.

O regulaciji učiteljskih plač je zanimivo poročal ljudskošolski učitelj Josip Hellmann, ki je navajal drastične dokaze, da so na Dunaju vsi uslužbenci boljše plačani kakor pa ravno učiteljstvo, supleni ne pridejo niti v poštev.*)

Sprejeta je bila sledeča resolucija:

Shod konstatuje, da je dunajsko učiteljstvo prišlo zaradi nenavadne draginje v naravnost obupen položaj in to tembolj, ker zadnja regulacija ni nikakor odgovarjala tedanjim zahtevam in ker ti dohodki, ki so veliko manjši kakor dohodki ostalih uslužbencev, nikakor ne zadostujejo v pokritje najnavadnejših življenjskih in stanovskih potreb. Učitelji in učiteljice Dunaja imajo pravico kakor ostali uradniki enake ali celo manjše izobrazbe zahtevati stanu primerno plačo in zaradi tega zahtevajo plačo, odgovarjajočo vsakokratni plači državnih uradnikov zadnjih štirih razredov, dalje službeno pragmatiko kakor tudi moderni in pravični disciplinarni zakon, posebno pa še sledeče:

1. Kategorija substitutov se odpravi in 600 do 700 v službi se nahajajočih substitutov se imenuje provizoričnim učiteljem oziroma učiteljicam. Te provizorične učne osebe naj dobivajo letno remuneracijo 1200 K in stanarino vsaj 300 K, tako da bo njih plača dosegala vsaj plačo mestnih pogrebecev, ki služijo tedensko 24 K ter imajo 6 K stanarine tedensko ali letno 1251 K plače in 312 K letne stanarine.

2. Mesta nesistemiziranih vzporednic in pomožnih učnih oseb, ki so izpopolnjena s 572 prov. učitelji in učiteljicami drugega razreda, naj se postavno sistemizirajo in dve tretjini teh mest naj se izpolni s stalnimi učitelji, oziroma učiteljicami prvega razreda, a ostalo tretjino z definitivnimi učitelji, oziroma učiteljicami drugega razreda.

3. Tudi za ostalo učiteljstvo naj se uvede časovni avanzma, v katerega stopi vsak provizorični učitelj, oziroma vsaka provizorična učiteljica kakor hitro napravi drugi izpit, in sicer s plačo drugega razreda, a po preteku desetih let se pomakne dotičnik v prvi razred. Pri vseh službenih kategorijah se vpošteva prvi dan službenega nastopa, ne oziraje se na to, ako je moral dotičnik zaradi tuje krivde prekiniti službo.

4. Mesta meščanskošolskih učiteljev drugega razreda naj se odpravijo.

Dosedanje petletnice naj se nadomestijo z 10 trienijami po 200 K in čas do teh triletnic se prične šteti z dnevom prebitega usposobljenostnega izpita.

V višje plačilne razrede se pomaknejo dotične učne osebe po predpisanih letih, ki se prične šteti z dnevom prebitega usposobljenostnega izpita, ne oziraje se na število prostih mest.

Stanarina se primerno zviša.

Učitelji, ki po preteku 25 službenih let ne dosežejo nadučiteljskega mesta, imajo pravico do posebne osobne doklade.

Službena doba tako pri učiteljih kakor tudi učiteljicah znaša 35 let, stanarina se šteje v pokojnino.

Učiteljice so enakopravne z učitelji. Prepoved moštve se odpravi.

Shod prizna, da ima tudi učiteljstvo na deželi pravico do vsakovrstne plače državnih uradnikov štirih najnižjih razredov, in v teh

*) O priliki prinesemo nekaj teh zgledov!

Op. pisca.

zahtevah soglašala popolnoma z ljudskošolskim učiteljstvom na deželi.“

Govorili so še učiteljica Gaudernak, obč. odbornik dr. pl. Dorn, poslanca učitelja Seitz in Glöckel in drugi. — Shod je zaključil v pozni uri drugi podpredsednik Müller, ki je poudarjal, da je na današnjem shodu na stotine „bivših katoliških“ učiteljev, ki so postali siti — večnih obljub!

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca novembra K 233.635-51.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2.2.—1/2.3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Slovensko deželno učiteljsko društvo v Ljubljani bo imelo v torek, dne 28. decembra, ob desetih dopoldne, v Narodnem domu (prilije, na desno), svoje glavno letno zborovanje. Da bo mogoče sestaviti dovršeno poročilo, opetovano prosimo naslednja društva, da plačajo običajne letnine (po 10 h od udeležbe) in sicer: 1. Badovljiško učiteljsko društvo. 2. Pedagoško društvo v Krškem. 3. Slovensko kočevsko učiteljsko društvo. 4. Belokranjsko učiteljsko društvo. Letnina naj se pošlje blagajniku J. Dimniku.

Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta bo imelo letošnje glavno zborovanje v torek, dne 28. t. m. ob devetih dop. z Narodnem domu (prilije, na desno).

Štajersko.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj ima svoj občni zbor v nedeljo, dne 9. januarja 1910, ob pol 11. uri dop. v šoli v Rajhenburgu.

Vzored: 1. Čitanje zapisnika. 2. Dopisi in društvene zadeve. 3. Poročilo predsednika o društvenem delovanju l. 1909. 4. Poročilo blagajničarke o stanju društvene blagajnice za l. 1909. 5. Razgovor o točkah, ki so izostale pri zadnjem zborovanju.

K prav obilni udeležbi vljudo vabi odbor.

Učiteljsko društvo za laški okraj ima svoje glavno zborovanje v nedeljo, dne 9. prosinca 1910, ob pol 10. uri dopoldne v šoli na Zidanem mostu.

Dnevni red: 1. Petje. 2. Zapisnik. 3. Dopisi in društvene zadeve. 4. Letno poročilo:

a) tajnikovo; b) blagajnikovo. 5. Volitev dveh pregledovalcev društvenih računov. 6. Volitev novega odbora. 7. Določitev društvenine za l. 1910. 8. Določitev knjig in časnikov, na katere se bo društvo naročilo. 9. Slučajno predavanje. 10. Predlogi in nasveti.

K polnoštevilni udeležbi vabi odbor.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj je zborovalo dne 5. dec. v šoli na Vidmu. Bilo je prvo zborovanje v tekočem šolskem letu. Udeležba je bila dobra.

Tov. predsednik pozdravi navzoče, se spominja v svojem govoru umrlega tov. Sketa, kakor tudi g. Dernačeve, ki je preminula pretečeni mesec, izreka tov. nadučitelju Mešičku sožalje ob izgubi sinka, s čestitko se spominja tov. Lundrove, ki je premeščena v Hrastnik in tov. Windischerjeve ob njeni poroki, ravnotako čestita tovarišema, ki sta srečno prebila izpit.

Ker se že tako dolgo ni vršilo nobeno zborovanje našega društva, se je snovi tako nakupičilo, da so se preresetavale samo društvene zadeve in vprašanja, ki so jih stavili tovariši pod točko „Iz šolske prakse“.

Edino poročilo o novih normalnih šolskih zvezkih se je završilo. Poročili ojskupščinah „Zaveze“ in „Lehrerbunda“ sta se na občo željo opustili. Poročilo „Kako je postopati pri izpraznjevanju šolskih prostorov ob požaru“ in predavanje „Kmetijstvo in šola“ sta se prihranili za prihodnje zborovanje, ki se vrši 9. prosinca v Rajhenburgu.

Konjiško učiteljsko društvo je zborovalo meseca novembra v novi okoliški šoli v Konjicah. Zborovanje je bilo precej dobro obiskano. Tov. podpredsednik pozdravi navzoče ter

se s toplimi besedami spominja zaslug iz okraja odšlega tov. Jurka, ki si jih je pridobil za naše društvo. Tov. Jurko je bil vseh 21 let svojega delovanja v konjiškem okraju zvest ud društva. Zahajal je rad in vesel v njegov krog ter je posvetil v njegov prosep vse svoje moči. Kot učiteljski zastopnik v okrajnem šolskem svetu je z vso energijo zastopal interese učiteljstva — ustrašil se ni nikogar. Bil je zadnji čas tudi predsednik društva. Kot tak je imel za njega vedno obilo dobrih idej ter mu ni zmanjkalo vzpodbujajočih besed za toli potrebno organizacijo učiteljstva. Vrlemu buditelju in dramitelju konjiškega učiteljskega društva želimo mnogo sreče v mariborskem okraju, kamor ga je privedla usoda kakor že več drugih učiteljev očetov. Da ga dostojno počastimo in se hvaležno spominjamo njegovih zaslug, smo ga izvolili za častnega člana.

Nato nam je predaval tov. Beno Serajnik o razvoju elektrike in osnovnih potezah brezžične telegrafije. Povedal nam je prekratko zgodovino elektrike, potem je predaval o črtah silokaznicah, magnetindukciji, samoindukciji, mimobežnih tokih, električnih tresajih, električnih valih, o pojavih svetlobe, toplote in elektrike ter prišel počasi na osnovne poteze brezžične telegrafije. Predavanje je bilo zanimivo tembolj, ker nas je tov. predavatelj zvraven elektrizoval, da so nam kar lasje kvišku stali.

Nato so se prečitali dopisi ter se je razpravljalo o društvenih zadevah.

Društveni tajnik poda poročilo o delovanju društva v pretečenem šol. letu. Društvo je imelo koncem društvenega leta 28 rednih, 4 poporne in 2 častna člana. Zborovanj je bilo pet, odborova seja pa ena. Vsa zborovanja so bila dobro obiskana. Pri zborovanjih se je predavalo o pedagoških in znanstvenih temah. Razentega se je društvo skoro pri vseh zborovanjih resno pečalo z razmotrivanjem raznih aktualnih društvenih vprašanj in stanovskih zadev. Nadalje je društvo pričelo s poukom v prirodi ter je neumorno nadaljevalo prirejanje roditeljskih sestankov. Predlanskim so se ti prirejali samo v Čadramljah, v pretečenem letu pa razen v Čadramljah tudi na drugih solah v okraju. Priredilo se je do sedaj 14 takih roditeljskih sestankov, ki bodo, kakor kažejo znamenja, rodili dober sad v prid šole in ljudstva. Ta zasluga pa gre tov. Brumnu v Čadramljah, buditelju in voditelju roditeljskih sestankov v okraju. V Mariboru in Gradeu je bilo konjiško društvo najbolj zastopano.

Iz poročila blagajničarke je posneti, da gmotno stanje društva ni preslaho, pa tudi ne posebno ugodno, ker živimo v dobi vednih zborovanj. Ko bi storili vsi udje svojo dolžnost, bi bilo še bolje.

Novi odbor se je sestavil sledeče: tov. Beno Serajnik predsednik, tov. Schell podpredsednik, tov. Žgajner in Kerhlanke tajnika, tov. Pavličeva blagajničarka, tov. Kožuh knjižničar, tovariši Brumen, Tribuik in Pukmeister odborniki.

V socialni odsek so se volili: tov. Schell kot predsednik, Rezaj, Pavlič, Schmid, Tribuik, Časl, Serajnik Beno i Žgajner.

Prihodnje zborovanje bo dne 6. prosinca v Konjicah.

Srednješolski vestnik.

** Za italijansko reformno gimnazijo, tip A. Italijanski srednješolski učitelji v Gorici so pokrenili idejo ustanovitve v Gorici moderno italijansko reformno gimnazijo tipa A. Otvorila bi se naj že prihodnje leto. Imenovani odbor je sklical v nedeljo vse župane iz Furlanije na tozadevno zborovanje v Gorici.

** V višji činovni razred je pomaknil minister za bogocastje in uk veronauškega profesorja na celovski gimnaziji Leopolda Pazdero, profesorja tamošnje realke Ernsta Ebenhocha in profesorja učiteljšča Jožefa Kravnega. Vsi so prišli v sedmi činovni razred.

Književnost in umetnost.

Esperantska slovnica. Končno izide težko pričakovana esperantska slovnica, ki je že v tisku. Za 1 K 10 h s poštino vred dobite v roke popolno slovnico v desetih lekcijah z bogatim besednim zakladom, obsegajočo 50 nalog, 10 beril, pogovorov itd. Za izbornost te slovnice govori dejstvo, da je prirejena že za sedem drugih jezikov. Da se prihranijo starim in novim naročnikom in potrebni stroški, naj blagovolijo poslati denar naprej, čim prej tem bolje. Kdor pošlje s poštino vred 5 K 30 h za pet izvodov, dobi v dar zanimivo zbirko raznih pripovedk. Propagatorji, naročajte po več izvodov, ker jih pozneje ne boste dobili. Denar je pošiljati na naslov: Lj. Koser, stud. iur., Juršinci pri Ptuj, Štajerko.

Društvo „Pravnik“ v Ljubljani je izdalo v XIII. in XIV. zvezku 6. knjižico poljudne pravne knjižice. Knjižica obsega predpise o notarskih pristojbinah in zapovedanih notarskih spisih, uredil jo je dr. E. Volčič, sodni svetnik v Novem mestu, ter ni dvoma, da bo, kakor njene prednice, v našem narodu jako pripomogla za točno spoznavanje veljavnih

Dalje v prilogi.